

Ρεπορτάζ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΟΛΛΙΑ

ΤΗΝ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ των ανήλικων παραβατών που συμμετέχουν σε «συμμορίες», περνώντας αναπόφευκτα κάποια στιγμή το κατώφλι του Δικαστηρίου Ανηλίκων, αποκαλύπτει έρευνα που διεξήχθη με επικεφαλής τον καθηγητή Εγκληματολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κ. Νέστορα Κουράκη. Τα

στοιχεία μιλούν για αντιήρωες στην ηλικία των 16 ετών, αγόρια κατά κύριο λόγο, που διαπράττουν συχνότερα από κάθε άλλο αδίκημα κλοπές και βανδαλισμούς. Κάποιες φορές δεν διστάζουν να κάνουν χρήση ακόμη και σωματικής βίας, να κρατήσουν περιστροφό ή τσεκούρι, μαχαίρι, σιδηρολόστο ή κατσαβίδι. Έλληνες και Αλβανοί στη μεγάλη τους πλειονότητα, οι παραβάτες συνθέτουν ολιγο-

μελείς συμμορίες, οι περισσότερες των οποίων – υπακούοντας στον νόμο της «ομερτά» – αποτελούνται σχεδόν πάντα από άτομα της ίδιας εθνικότητας. Χωρίς μόνιμη διαμονή οι μισοί από αυτούς «χτυπούν» συνήθως έλληνες ιδιώτες και νοικοκυριά, με αποτέλεσμα όταν βρεθούν στο εδώλιο του κατηγορουμένου να αντιμετωπίζουν αναμορφωτικά μέτρα, ενίοτε και τον ποινικό σωφρονισμό.

■ Τι δείχνουν τα στοιχεία έρευνας για την ταυτότητα των ανήλικων που συγκροτούν συμμορίες στην Ελλάδα

Η ανθρωπογεωγραφία της παιδικής εγκληματικότητας

Δεν μπορούμε ούτε να δαιμονοποιήσουμε ούτε να στιγματίσουμε ομάδες εφήβων τη στιγμή αυτή» τονίζει χαρακτηριστικά ο κ. Κουράκης. Και συμπληρώνει: «Στην προσπάθειά μας να εντοπίσουμε την έκταση "συμμοριών" ανήλικων στο πλαίσιο του συστήματος Ποινικής Δικαιοσύνης στη χώρα μας, καταλήξαμε ότι μπορούμε να μιλάμε κατά κύριο λόγο για ομάδες οι οποίες να μην μορφοποιούνται και παραβαίνουν σε εκδηλώσεις παραβατικότητας – ευκαιρικά ή συστηματικά – χωρίς ωστόσο να λειτουργούν και να αυτοαναγνωρίζονται ως ξεχωριστή οντότητα, οργανωμένη για τον σκοπό αυτόν».

Για την έρευνα επελέγησαν συνολικά 177 αποφάσεις που αφορούσαν 355 δράστες και 317 αδικήματα. Από τις αποφάσεις αυτές το 70% ήταν κραταδικαστικές, επιβάλλοντας κυρώσεις. Αναλυτικά:

■ Οι παραβάτες

● Ποσοστό 87,9% των παραβατών είναι αγόρια, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η συμμετοχή των κοριτσιών είναι αμελητέα, καθώς κινείται στα 12,1%.

Στοιχεία για την ακριβή ηλικία τους κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης υπάρχουν μόνο για τους 110 από τους 264 δράστες, ορίζοντας περίπου τους μισούς (44,5%) από αυτούς ως 16άρηδες.

Ακολουθούν σε συχνότητα παραβατικής δραστηριότητας οι ανήλικοι των 14 (19,1%), των 15 (19,1%), των 13 (6,4%) και των 12 ετών (5,5%). Δεν λείπουν πάντως και οι μικρότερες ηλικίες: κάποιον από τους παραβάτες ήταν 8 ετών (1,8%), 10 ετών (2,7%), ενώ ένας ήταν 11 ετών.

● Η παραβατικότητα εντοπίζεται σε ποσοστό 53,8% στους Έλληνες και 46,2% στους αλλοδαπούς, μεταξύ των οποίων υπερέχουν αναμφισβήτητα οι Αλβανοί (86,1%). Καταγράφονται επίσης παραβάτες πολωνικής καταγωγής 4,1%, ρουμανικής 2,5%, αλλά και βουλγαρικής, ρωσικής, μαροκι-

νης, γερμανικής, ιρακινής και αιθιοπικής καταγωγής.

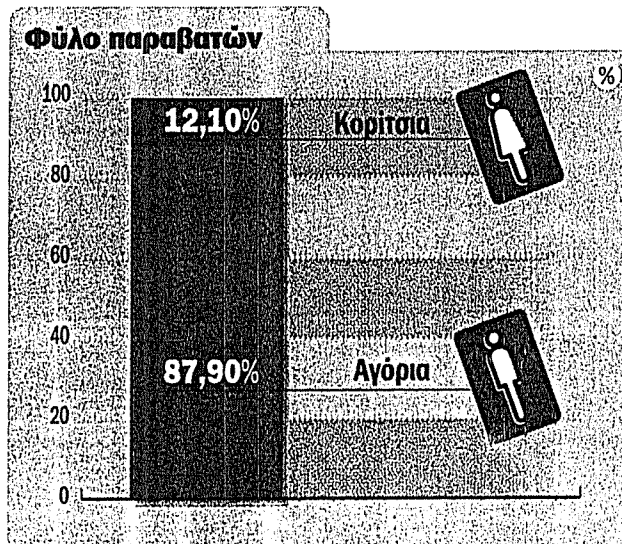
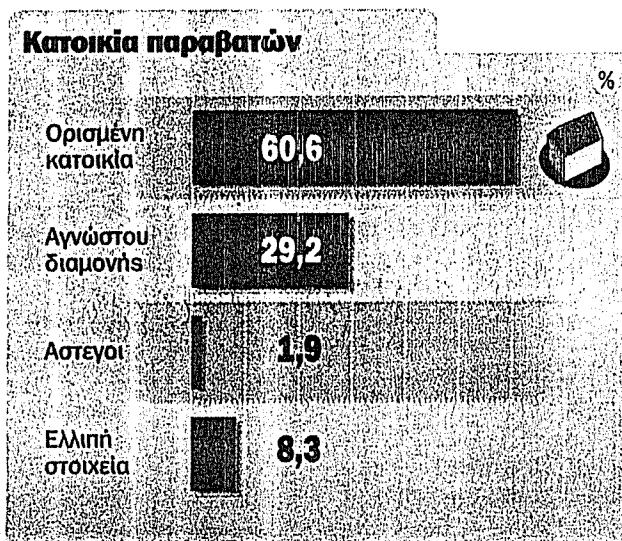
● Μόνιμη κατοικία διαθέτει μόνο το 60,6% των δραστών. Για τους υπόλοιπους είτε καταγράφεται ότι είναι ανώστου διαμονής (29,2%), πιθανότατα διότι αλλάζουν συνεχώς διαμονή και μένουν περιστασιακά σε ξενοδοχεία ή ως φιλοξενούμενοι σε φιλική ή συγγενικά σπίτια, είτε υπονοείται ότι είναι άστεγοι (1,9%). Αρκετές είναι και οι περιπτώσεις αυτών για τους οποίους δεν υπάρχουν καθόλου στοιχεία (8,3%).

● Την ελληνική Ποινική Δικαιοσύνη δεν έχουν απασχολήσει – σε αξιοσημείωτο βαθμό – πολυσυλλεκτικές και πολυάριθμες ομάδες ανήλικων παραβατών. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων (41,2%) οι δράστες-κατηγορούμενοι ήταν δύο-τρεις σε ποσοστό 6,8% και τέσσερις σε ποσοστό 4%. Σπανιότερες, της τάξεως του 1%, ήταν οι περιπτώσεις με πέντε, επτά και οκτώ κατηγορουμένους.

● Απαραίτητο «συστατικό» για τη συνοχή και τη συνέχεια της ομάδας κρίνεται η εθνικότητα. Όλοι σχεδόν οι παραβάτες ήσαν ομοεθνείς (91,2%) – «πιθανότατα διότι το εθνικό στοιχείο αποδεικνύεται κυρίαρχο στις διαδικασίες κοινωνικοποίησης και αναφορικά με την πράξη δημιουργεί τη βεβαιότητα για την τήρηση μυστικότητας και αλληλοκάλυψης» τονίζουν οι ερευνητές.

Παρατηρήθηκαν πάντως και πράξεις που τελέστηκαν από άτομα διαφορετικής εθνικότητας (8,8%). Σε τέσσερις από αυτές μάλιστα εντοπίστηκε κοινή δράση έλληνα με αλβανό ή αλβανούς υπηκόους, μία περίπτωση έλληνα με πολωνό και μία περίπτωση τουρκου με μαροκινό δράστη.

● Ιδιαίτερος σύνδεσμος ανάμεσα στους συγκατηγορουμένους αποκαλύπτεται στο 38,5% των αποφάσεων. Οι ανήλικοι είναι συχνά φίλοι (31,8% των αποφάσεων), ενώ σε μικρότερο ποσοστό (6,6%) συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς συγγένειας. Σε μία περίπτωση τελέστηκε παραβατική πράξη

από συγκρατούμενους μέσα στο Κέντρο Κράτησης Ανηλίκων της Αυλώνας.

■ Οι πράξεις

● Σε σύνολο 269 καταγεγραμμένων από καινού παραβατικών πράξεων (όπως καταγράφονται σε καταδι-

καστικές και μη αποφάσεις) το 73,2% συνιστά παραβάσεις διατάξεων του Ποινικού Κώδικα. Μεταξύ αυτών υπερέχουν – με ποσοστό 49,8% – τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας και συγκεκριμένα η κλοπή, η φθορά ξένης ιδιοκτησίας και η ληστεία. Ειδι-

κότερα, οι κλοπές συγκεκριμένων ποσοστό 37,5%, ενώ ακολουθούν με 5,2% οι φθορές ξένης ιδιοκτησίας (π.χ. βανδαλισμοί) και σε μικρότερο βαθμό, 7,1%, οι ληστείες. Τα εγκλήματα κατά των περιουσιακών δικαιωμάτων – εκβίαση, απάτη και αποδοχή προϊόντων εγκληματίας – συγκεντρώνουν μόλις το 1,5%. Στο πλαίσιο αδικημάτων του ΠΚ καταγράφονται επίσης σωματικές βλάβες (6,3%) και ανθρωποκτονίες από πρόθεση – τετελεσμένες και απόπειρες – σε ποσοστό της τάξεως του 1,5%. Σύσταση και συμμορία αφορούν δέκα αποφάσεις, ήτοι το 3,7%.

● Ακολουθούν οι παραβάσεις των ειδικών ποινικών νόμων (26,8%), οι οποίες περιορίζονται ωστόσο κατά κύριο λόγο στα αδικήματα παράνομης εισόδου στη χώρα σε ποσοστό 14,9% και οπλοφορίας ή οπλοχρησίας σε ποσοστό 5,9%. Αν και λίγες, χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις χρήσης όπλου: έχουν καταγραφεί πέντε περιπτώσεις χρήσης περιστρόφου, καραμπίνας ή αεροβόλου, επτά περιπτώσεις χρήσης μαχαίριου, μία περίπτωση με τσεκούρι, μία περίπτωση με σφυρί, μία με κατσαβίδι, τρεις περιπτώσεις χρήσης σιδηρολόστου και σιδηρογροθιάς, καθώς και μία περίπτωση κατοχής και χρήσης βεγγαλικών και φυσίγγια αβολίδωτα για πυροβόλα όπλα.

■ Τα θύματα

Σε σύνολο 105 αποφάσεων που δίνουν συγκεκριμένα στοιχεία για παθόντες, ως «θύματα» καταγράφονται 169 φυσικά πρόσωπα. Υλικές ζημιές έχουν υποστεί εταιρείες, κυρίως πώλησης αυτοκινήτων, πολυκαταστήματα (κλοπή ή φθορά), ακόμη και η Εκκλησία υπό τη μορφή κλοπής χρημάτων από το παγκάρι. Δεν λείπουν επίσης οι φθορές σε σχολεία, αυτοκίνητα και ιδιωτικά κτίρια – κυρίως με αφορμή τον εορτασμό του Πολυτεχνείου. Όπως και να έχει πάντως, οι υλικές ζημιές στην πλειονότητά τους αφορούν ιδιώτες ή νοικοκυριά.

Στη συντριπτική πλειονότητα των αποφάσεων το θύμα είναι ένα (72,5%). Σε πο-

σοστό 17,1% τα θύματα είναι δύο, ενώ σπανιότερες είναι οι περιπτώσεις στις οποίες οι παθόντες ομαδοποιούνται σε τρεις (2,9%), τέσσερις (1,9%), πέντε (1,9%), έξι (2,9%) αλλά και 12 σε μία και μοναδική περίπτωση.

Τα στοιχεία αποκαλύπτουν την εθνικότητα 160 από τον συνολικό αριθμό των θημάτων: στην κατηγορία αυτή, την προσοχή μονοπωλούν οι Έλληνες, 144 τον αριθμό, το 90% δηλαδή, που έχουν πέσει κυρίως θύματα κλομών. Στον αντίποδα, την εθνικότητα του δράστη τη γυρνάμε σε 122 περιπτώσεις: στις 71 από αυτές οι παραβάτες ήταν αλλοδαποί, στις 49 Έλληνες και σε δύο Έλληνες και αλλοδαποί.

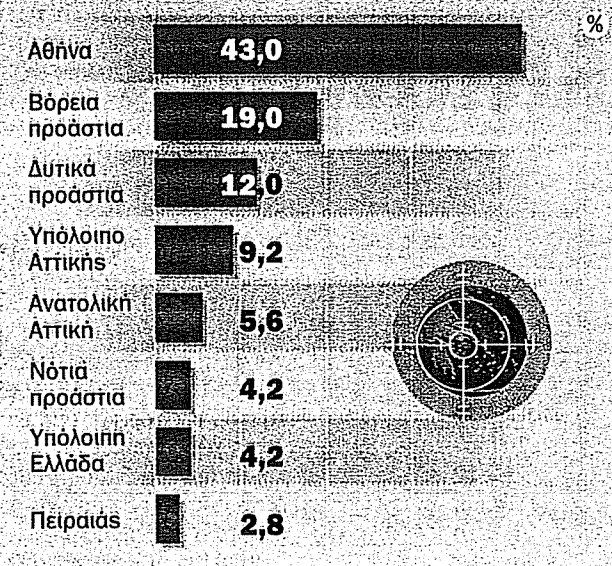
Υπάρχουν πάντως και θύματα αλλοδαποί, 16 συνολικά, ήτοι το 10% των περιπτώσεων – από αυτούς επτά είναι Αλβανοί (4,4%). Οι αλλοδαποί είναι κυρίως θύματα σωματικών βλαβών, πιθανόν λόγω αυτοδικίας, η οποία προτιμάται ως τρόπος επίλυσης των διαφορών, ιδιαίτερα ανάμεσα σε άτομα αλβανικής καταγωγής. Την εθνικότητα των αντίστοιχων δραστών τη γυρνάμε σε 13 περιπτώσεις: στις 11 από αυτές ήταν αλλοδαπός και σε δύο Έλληνες.

■ Πού χτυπούν

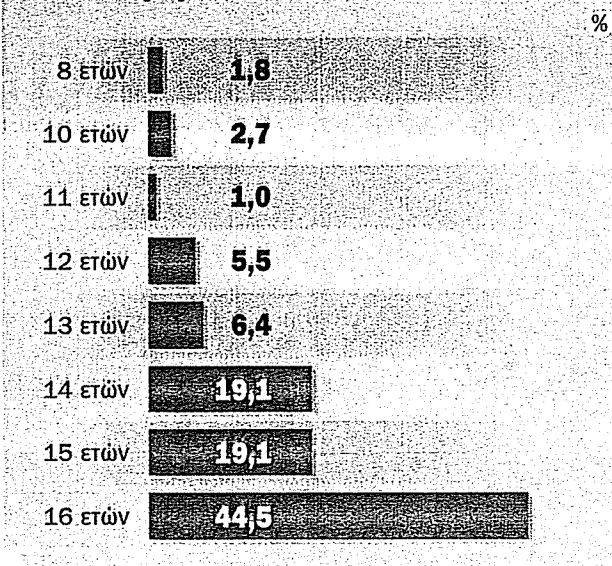
Ο τόπος τέλεσης των παραβατικών πράξεων είναι γνωστός σε 142 αποφάσεις (95,9% του συνόλου τους). Οι συμμορίες χτυπούν την ευρύτερη περιοχή των Αθηνών σε ποσοστό 43%, τα βόρεια προάστια κατά 19% και τα νότια προάστια κατά 4,2%. Στις περιοχές της Ανατολικής Αττικής έχει σημειωθεί δράση της τάξεως του 5,6% και σε εκείνες της Δυτικής Αττικής και της υπόλοιπης Αττικής της τάξεως του 12% και 9,2% αντιστοίχως.

Η ευρύτερη περιοχή του Πειραιά εντοπίζεται ως πεδίο παραβατικότητας στο 2,8% των αποφάσεων, ενώ μερίδιο διεκδικούν τόσο η Κορινθία όσο και η Φθιώτιδα (4,2%). Σε μικρό ποσοστό αποφάσεων, 12 περιπτώσεις, όπου συναντούμε την κατ'εξακολούθησιν διάπραξη του αδικήματος, οι τόποι τέλεσης είναι περισσότεροι από ένας.

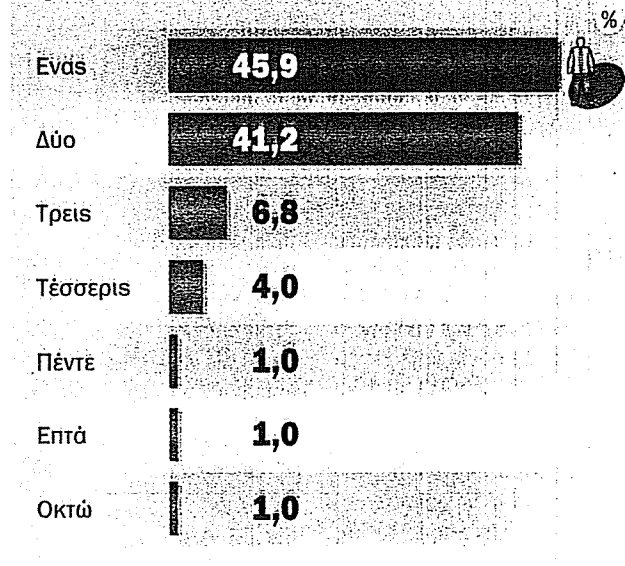
Τόπος τέλεσης

Ηλικία παραβατών

Αριθμητική σύνθεση παραβατικών ομάδων

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Η ποινική μεταχείριση των νέων

ΚΥΡΙΑΡΧΟΣ τρόπος αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας από τα δικαστήρια είναι η επιβολή αναμορφωτικών μέτρων στο 63,6% των κατηγορουμένων. Ειδικότερα προηγείται το μέτρο της ανάθεσης του δράστη στην επιμέλεια της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων - επιβλήθηκε στο 30,3% των κατηγορουμένων. Ακολουθεί το μέτρο της υπεύθυνης επιμέλειας γονέων που εφαρμόστηκε στο 25,4% του συνόλου τους. Το 7,6% παραπέμφθηκε στο Ίδρυμα Αγωγής Αρρένων Ανηλίκων στον Βόλο, ενώ σε

έναν μόνο ανήλικο εφαρμόστηκε το μέτρο της επίπληξης. Σε τρεις περιπτώσεις επιβλήθηκε και χρηματική ικανοποίηση.

Ποινικός σωφρονισμός (περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα) επιβλήθηκε σε 96 κατηγορουμένους, από τους οποίους οι 66 ήταν Άλβανοί, ο ένας Γερμανός και οι 29 Έλληνες. Κάποιες αποφάσεις επέβαλαν πρόσθετους όρους σε συμπλήρωση των αναμορφωτικών μέτρων, όπως η παρακολούθηση θεραπευτικού προγράμματος απεξάρτησης, παρακο-

λούθηση και ολοκλήρωση σπουδών, εμφάνιση κάποιες ημέρες τον μήνα στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων, απαγόρευση παρακολούθησης ποδοσφαιρικού αγώνα για ένα έτος, επιστροφή στο σπίτι το αργότερο στις 10 το βράδυ, προσκόμιση ελέγχου επίδοσης στον αρμόδιο επιμελητή ανηλίκων, απαγόρευση εισόδου σε μπαρ, εγγραφή σε σχολή αθλητικού ρεπορτάζ και παρακολούθηση μαθημάτων και απαγόρευση επικοινωνίας με τον συναυτουργό της πράξης για την οποία ο ανήλικος κατηγορήθηκε.

Η ταυτότητα της έρευνας

Η ΕΡΕΥΝΑ διενεργήθηκε με βάση αποφάσεις του Μονομελούς και του Τριμελούς Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών, τόσο τον Μάρτιο του 2002 όσο και τον Αύγουστο του 2003. Την εποπτεία της είχαν ο κ. Νέστωρ Κουράκης, καθηγητής Εγκληματολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, η κυρία Πάρη Ζαγούρα, νομικός-εγκληματολόγος, επιμελήτρια ανηλίκων, και η κυρία Μαρία Α. Γαλανού, νομικός, διπλωματούχος μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών Ποινικών Επιστημών στη Νομική Σχολή Αθηνών. Μελετήθηκαν περιπτώσεις παραβατικών πράξεων που απασχόλησαν το Δικαστήριο Ανηλίκων Αθηνών (επέλεξε διότι καλύπτει πληθυσμιακά και γεωγραφικά ευρύ πεδίο και συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό αποφάσεων) κατά το έτος 2000 και οι οποίες είχαν το στοιχείο της «από κοινού» τέλεσης, δηλαδή της διάπραξης αδικημάτων από περισσότερους δράστες.